

ФІНАНСИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНО – БУДІВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 336.22

СПРОЩЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК МЕТОД ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Святенко І.М., к.е.н.

E-mail: fainna@ukr.netМакіївський економіко-гуманітарний інститут

У статті вивчено питання реформування національної системи оподаткування в сфері малого підприємництва та визначено економічну доцільність використання альтернативних методів оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Проаналізовано, що паралельне існування декількох видів альтернативного оподаткування ставить платників податків перед проблемою вибору, вирішення якої залежить як від можливої сфери застосування того чи іншого способу оподаткування, так і від особливостей державного регулювання підприємницької діяльності та застосування інших податків та зборів. Доведено, що одним із найефективніших засобів реалізації стимулюючої функції оподаткування, гармонізації економічних інтересів держави, регіонів і платників податків, а також забезпечення зайнятості та самозайнятості є альтернативні системи оподаткування, до яких відноситься спрощена система оподаткування, обліку та звітності, фіксований прибутковий податок, фіксований сільськогосподарський податок. Визначено, що стимулюючий вплив спрощеного оподаткування залежить не від арифметичного зменшення податкового тиску, а від поліпшення інших не менш важливих складових податкової системи, а саме: порядку встановлення і введення в дію податків, їх кількості, прав і обов'язків платників податків.

Ключові слова: оподаткування, суб'єкт малого підприємництва, єдиний податок

UDC 336.22

SIMPLIFICATION OF THE TAXATION AS A METHOD OF STIMULATING OF SMALL BUSINESS

Svyatenko I.M., PhD in Economics

E-mail: fainna@ukr.netMakeyevka Institute of Economics and Humanities

It has been studied the reform of the national tax systems in small businesses and determined the economic feasibility of using alternative methods of taxation of small businesses. It has been analyzed that parallel existence of several types of alternative taxation puts taxpayers to challenge of choosing solution of which depends on the possible scope of a method of taxation and features of state regulation of business

activities and the use of other taxes and fees. It has been proved that one of the most effective means of implementing the incentive function of taxation, harmonization of economic interests, regions and taxpayers, as well as employment and self-employment is an alternative tax systems, which include a simplified system of taxation, accounting and reporting, a flat income tax, a flat agricultural tax. It has been determined that the stimulatory effect of simplified taxation depends not on the arithmetic reduction of the tax burden but on improving other important components of the tax system: the order of order of installation and commissioning of taxes, their quantity, the rights and obligations of taxpayers.

Key words: taxation, subject of small business, single tax

Актуальність проблеми. У період становлення ринкової системи господарювання в Україні підсилюється підприємницька активність у всіх сферах економіки. Важливим елементом виробничої структури стає мале підприємництво, що відіграє значну роль у створенні конкурентного середовища в різних галузях економіки. Демоніполізація, роздержавлення і приватизація створюють економічні передумови для його динамічного розвитку. Цей сектор економіки має власний внутрішній потенціал розвитку, здатність до виживання й адаптації в несприятливих умовах та потребує державної підтримки.

Напрямами державної підтримки малого підприємництва є:

- Формування інфраструктури підтримки малого підприємництва, організація державної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого підприємництва.
- Встановлення системи пільг для суб'єктів малого підприємництва.
- Введення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності.
- Фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва.
- Залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних та соціально-економічних програм, виконання поставки продукції для державних та регіональних потреб.

Оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності являє собою один з найважливіших і найбільш ефективних важелів державного регулювання ринкової економіки. Саме за допомогою податкової політики держава не тільки формує джерела фінансування суспільно-необхідних витрат, реалізуючи фіскальну функцію податків, а і забезпечує створення необхідних передумов до структурної перебудови національної економіки та її росту.

Таким чином, бачимо що спрощення оподаткування є дієвим методом податкового стимулювання малого підприємництва.

Аналіз останніх наукових досліджень. Дослідженням питань спрощеної системи оподаткування займалися такі вітчизняні вчені як З.С. Варналій [1], П.М. Гарасим [2], Д.І. Дема [3], Т.І. Єфименко [4], О.В. Покатаєва [5], Н.М. Ткаченко [6], Р.В. Сидоренко [7] та ін. У той же час задачу формування ефективного механізму оподаткування суб'єктів малого підприємництва не можна віднести до цілком розробленої. Вимагають подальшого дослідження питання вивчення доцільності використання спрощених систем оподаткування.

Основним проблемами альтернативних систем оподаткування, які необхідно врегулювати законодавчо є: визначення системи обмежень застосування альтернативного оподаткування, удосконалення законодавчого врегулювання визначення бази оподаткування і розміру податкових ставок, уточнення механізму сплати суб'єктами альтернативних систем оподаткування інших податків і зборів, удосконалення системи відповідальності платників, коректування механізмів податкового адміністрування, установа перехідних положень для альтернативних систем оподаткування.

Рішення цих проблем буде сприяти розвитку альтернативних систем оподаткування і на цій основі – підвищенню ефективності реалізації його стимулюючої функції.

Метою роботи є вивчення питань реформування національної системи оподаткування в сфері малого підприємництва та визначення економічної доцільності використання альтернативних методів оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Викладення основного матеріалу дослідження. Одним з головних завдань реформування податкової політики в сфері малого підприємництва повинне стати переорієнтація податкової системи з чисто фіскальних цілей на стимулювання економічного росту суб'єктів малого бізнесу. Використовуючи ті або інші засоби реалізації стимулюючої функції оподаткування, держава впливає на виробництво та реалізацію суспільного продукту, регулює зміни в структурі економіки, темпи накопичення і споживання, створює умови для технічного відновлення виробничого потенціалу, а також забезпечує регулювання інфляційних процесів і стабілізацію фінансового стану держави.

Функціонування малого підприємництва в ринковій економіці здійснюється не відокремлено. Взаємодіючи з великим і середнім бізнесом, з державним сектором, воно є невід'ємною складовою частиною сучасної ринкової економічної системи. У процесі формування ринкових відносин мале підприємництво виступає вирішальною силою соціально-економічного розвитку, як регіону, так і держави в цілому. Причому малий бізнес відіграє важливу роль не тільки для економік перехідного періоду, а і для країн з розвинутою ринковою економікою.

Незважаючи на те, що необхідність розвитку малого підприємництва в Україні визнана протягом практично всього етапу незалежної України, - стан його розвитку ще не можна назвати задовільним.

Негативно впливають на розвиток малого бізнесу в Україні проблеми недосконалості й обтяжливості системи оподаткування, адміністративні перешкоди в сфері підприємництва, неврегульованість питань фінансування і кредитування, зокрема мікрокредитування малого підприємництва, практична відсутність державної фінансової підтримки, нерозвиненість інфраструктури підтримки підприємництва.

Для рішення проблем малого бізнесу недостатньо тільки усвідомлення їхньої важливості. Необхідним є створення сприятливих умов і, насамперед, удосконалення нормативної бази. Тому розвиток малого підприємництва в Україні прямо залежить від уряду і місцевої влади.

Протягом останніх років в Україні був здійснений ряд важливих кроків у сфері правового забезпечення малого підприємництва. Найбільш істотні зміни відбулися в системі оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Починаючи з 1998 року в Україні, були прийняті ключові законодавчі зміни, що ввели нові, паралельно з загальною системою оподаткування, для України методи альтернативного оподаткування:

- єдиний податок – введений Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва»;

- спеціальний торговий патент – введений Законом України «Про внесення змін у Закон України «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності»;

- фіксований податок – введений у дію Законом України «Про внесення змін у Декрет Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян».

Основним нормативним документом, що встановлює правові засади застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, а також сплати єдиного податку на даний час є Податковий Кодекс України (Глава 1 «Спрощена система оподаткування, обліку та звітності» Розділу XIV «Спеціальні податкові режими» [9]).

Паралельне існування декількох видів альтернативного оподаткування ставить платників податків перед проблемою вибору, вирішення якої залежить як від можливої сфери застосування того чи іншого способу оподаткування, так і від особливостей державного регулювання підприємницької діяльності та застосування інших податків та зборів.

Привабливість спрощеної системи оподаткування малого бізнесу полягає в тому, що:

- 1) стабільне, просте та зрозуміле оподаткування вигідно вирізняється на тлі загального оподаткування, тим самим полегшуючи податковий тягар;
- 2) відпадає необхідність у сплаті багатьох податків – замість них існує один-єдиний податок;
- 3) з'являється можливість не сплачувати надскладний в адмініструванні ПДВ і так звані соціальні податки (нарахування на фонд заробітної плати);
- 4) спрощується документообіг та бухгалтерський облік.

Згідно з Податковим Кодексом, спрощена система оподаткування, обліку та звітності – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 цього Кодексу [9], на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених цією главою, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Юридична особа чи фізична особа – підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає встановленим вимогам. Суб'єкти спрощеної системи можуть платити єдиний податок залежно від групи, до якої вони включені (табл. 1).

Єдиний податок звільняє платників від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з таких податків і зборів: податку на прибуток підприємств; податку на доходи фізичних осіб у частині доходів, що отримані в результаті господарської діяльності фізичної особи та оподатковані згідно з цією главою; податку на додану вартість з операцій з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, крім податку на додану вартість, що сплачується фізичними особами та юридичними особами, які обрали ставку єдиного

податку, зі сплатою податку на додану вартість; земельного податку, крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються ними для провадження господарської діяльності; збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства.

Таблиця 1. Групи платників та ставки єдиного податку з 01.01.2013 р.

Платник податку	Критерії платників єдиного податку	Основна ставка податку
Фізичні особи - 1 група	- працюють без найманих осіб; - річний обсяг доходу не повинен перевищувати 150 000 грн.	1%-10% мінімальної зарплати у розрахунку на календарний місяць.
Фізичні особи - 2 група	- кількість найманих працівників - не більше 10 осіб; - річний обсяг доходу не повинен перевищувати 1 000 000 грн.	2%-20% мінімальної зарплати у розрахунку на календарний місяць.
Фізичні особи - 3 група	- кількість найманих працівників - не більше 20 осіб; - обсяг доходу не повинен перевищувати 3 000 000 грн.	- 3% від доходу для платників ПДВ; - 5% від доходу для неплатників ПДВ.
Юридичні особи - 4 група	- середньооблікова кількість працівників - не більше 50 осіб; - обсяг доходу не повинен перевищувати 5 000 000 грн.	- 3% від доходу для платників ПДВ; - 5% від доходу для неплатників ПДВ.
Фізичні особи - 5 група	- кількість найманих працівників - без обмежень; - обсяг доходу не повинен перевищувати 20 000 000 грн.	- 5% від доходу для платників ПДВ; - 7% від доходу для неплатників ПДВ.
Юридичні особи - 6 група	- середньооблікова кількість працівників – без обмежень; - обсяг доходу не повинен перевищувати 20 000 000 грн.	- 5% від доходу для платників ПДВ; - 7% від доходу для неплатників ПДВ.

Джерело: Сформовано авторами із використанням джерела [9]

Альтернативні системи оподаткування є своєрідним проявом демократизації суспільства. За їх наявності суб'єкти підприємницької діяльності – платники податків – отримують можливість самостійного вибору податкових умов господарювання, тобто мають змогу активно впливати на цей фактор зовнішнього середовища, що суттєво збільшує ступінь їх свободи в прийнятті господарських рішень. Тому можливість застосування альтернативних систем оподаткування на рівні суб'єктів підприємницької діяльності слід розглядати як один із резервів підвищення ефективності їх господарювання.

Об'єктивна необхідність появи альтернативного оподаткування зумовлена, з одного боку, недоліками, які притаманні чинній податковій системі України, її складністю, внутрішніми суперечностями, неузгодженістю основних податкових законів з іншими галузями законодавства та переважно фіскальною спрямованістю, а з іншого – специфікою сучасного етапу розвитку національної економіки, який вимагає першочергового системного стимулювання розвитку малого підприємництва та підтримки сільськогосподарських товаровиробників, що не може бути вирішено в

рамках діючої системи оподаткування. До того ж застосування альтернативних податкових систем сприяє вирішенню ще одного найважливішого завдання соціальної політики – формуванню середнього класу, що є необхідною умовою забезпечення сталості соціально-економічного розвитку нашої країни.

Ще одним аспектом застосування альтернативного оподаткування є необхідність спрощення та лібералізації громіздкої і відверто фіскальної системи адміністрування податків і зборів, яка ставить в нерівні умови платників податків і контролюючі органи.

Скорочення кількості податків і зборів, обов'язкових до сплати в рамках альтернативних систем, а також спрощення податкового обліку та фінансової звітності дозволяє певною мірою зняти гостроту цієї проблеми та суттєво скоротити відповідні витрати часу суб'єктів підприємництва. Однак остаточне вирішення проблеми податкового адміністрування потребує внесення системних змін в законодавство з питань оподаткування і може бути досягнуто тільки в рамках реформи загальної податкової системи України.

Висновки. Аналіз сучасної теорії і практики оподаткування свідчить про те, що альтернативні системи оподаткування, до яких відноситься спрощена система оподаткування, обліку та звітності, фіксований прибутковий податок, фіксований сільськогосподарський податок, а також здійснення підприємницької діяльності з придбанням спеціального торгового патенту, є одним із найефективніших засобів реалізації стимулюючої функції оподаткування, гармонізації економічних інтересів держави, регіонів і платників податків, а також забезпечення зайнятості та самозайнятості.

Стимулюючий вплив спрощеного оподаткування залежить не від арифметичного зменшення податкового тиску, а від поліпшення інших не менш важливих складових податкової системи, а саме: порядку встановлення і введення в дію податків, їх кількості, прав і обов'язків платників податків. Те, що платники одержали можливість платити меншу кількість податків, право ведення спрощеного бухгалтерського обліку і документації, зіграло вирішальну роль для підприємців при виборі методу оподаткування і поліпшило умови їх господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З. С. Варналій. – [3-тє вид.]. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2005. - 302с.
2. Гарасим П.М. Особливості обліку і звітності малих підприємств в контексті податкового законодавства України / П.М. Гарасим, С.В. Приймак // Вісник Волинського інституту економіки і менеджменту. – 2011. – № 2. – С. 87-93.
3. Дема Д.І. Спрощена система оподаткування: реалії та перспективи в Україні / Д.І. Дема, І.В. Шевчук // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 1. – С. 146-149.
4. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: спрощена система оподаткування, обліку та звітності (глава 1 розділу XIV) [Текст] / [Т. І. Єфименко, Ю. Б. Іванов, К. В. Давискіба] ; Держ. Навч.-наук. Установа «Акад. Фін. Упр.». - К. : ДННУ «Акад. Фін. Упр.», 2011. - 144 с.
5. Покатаєва О.В. Правові основи функціонування спрощеної системи оподаткування / О.В. Покатаєва // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 4. – С. 85-90.
6. Ткаченко Н.М. Суб'єкти малого підприємництва: особливості сплати єдиного податку та фіксованого податку у співставленні з податком на доходи фізичних осіб / Н.М. Ткаченко // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – № 17. – С. 360-366.
7. Сидоренко Р.В. Спрощена система оподаткування в Україні: історія і перспективи / Р.В.Сидоренко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2012. - № 1(17). – С. 138-145.
8. Податкова система України : [навч. посібник] / [за заг. ред. М.Я. Азарова]. - К. : Міністерство фінансів України, Національний Університет державної податкової служби України, 2011. - 656 с.
9. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.